

שבט תשע"ז – פברואר 2017

אישה, אדמה ואדם

ד"ר נירה נחליאל

באדיבות אתר [מדרשת](#)

נירה נחליאל, מצפה נטופה, מנחת 'ניגון נשים' ברמת הגולן

קרקע בתולה. ארץ בעולה. כמה יפה, כמה רומנטי דימויה של האדמה כאישה. הרים נישאים, קימורים רכים, מישורים משתרעים. האדמה מתמסרת לזרע שיבוא, יפלא בה תלמים במחרשתו ויטמון זרעו בתוכה, מוכנה להרות ולתת פרי.

וְאַרְצָךְ תִּבְעַל, מנבא ישעיהו (סב, ד), שְׂדֵה הֵיחָה וּבֹדְקִים כְּמֵה הִיא יִפֶּה (בלשון חז"ל), נלבישך שמלות, גם אם של בטון ומלט, שרו החלוצים, ואלכסנדר פן נשבע לאדמת שיח אבריק: ארשתך לי בדם, והאדמה היתה רחומה (עד מותו).

הדימוי מושך ומפתה גם בהיפוכו - הזרע נטמן ברחם האישה כבאדמה, ממנו צומח ומבורך פרי בטן כפרי האדמה (דברים כח, ד). מרעיו של שמשון לא היו פותרים את חידתו לולא היו 'חורשים בעגלתו' ומוציאים את הסוד מאשתו (שופטים יד, יח), אישה נמשלה לשדה (פדר"א), והיא אף מתקדשת ונקנית לבעלה כשדה עפרון (קידושין דף ב), שכן "האשה היא שדה של הבעל ואין הבעל שדה שלה" (תוספות לכתובות ב, ע"ב). אסתר עלולה להיכבש בבית אחשוורוש (אסתר ז ח), כאותה שממה שדינה נחתך – עוֹרֵי שְׂמֵמָה, דִּינָךְ נִחְתָּךְ / אֲנִי בָּאִים לְכַבֵּשׁ אוֹתְךָ!

כמה יפה, כמה רומנטי דימויה של האשה לאדמה. מחוברת בחיבור עמוק לעולם הטבע, המצמיח וקמל, הנזרע ומתחדש.

או שלא. האם יפה בעינינו התמונה המארגנת לכל משתתף ומשתתפת את תפקידו/ה המובהק? האם רומנטיקה בעינינו פירושה צד אחד פעיל וצד אחד סביל? צד אחד נותן וצד אחד מקבלת? צד אחד כובש והצד השני נכבשת תחתיו?

חוקרי תרבות מציינים את הנטייה שלנו להפרדה ולהבדלה בין טבע לתרבות, כאשר התרבות מנסה לשלוט בטבע - הפראי, היצרי, הבלתי נשלט. נשים נחשבו קרובות יותר לתחום הטבע, בעוד שגברים שוייכו לתחום התרבות. לאישה וליכולת ההריון והלידה שלה יוחסו כוחות טבעיים בלתי נשלטים, בעוד הגבר ייצר ועיצב את התרבות, בניסיון לתרבת את הטבע ולשלוט בו, כולל בטבע הנשי, ולהתרומם מהארצי אל הרוחני. למותר לציין שהתרבות נחשבה נעלה על הטבע.

דימוי האדמה כאישה והאישה כאדמה ממשיך ומייצג את שיוך האישה לקוטב ה'טבעי', ומרחיק אותה מקוטב ה'תרבותי'.

בטי"ו שבט כולנו 'מתחברים' אל הטבע ואל הארץ. גישות אקולוגיות וסביבתניות, התופסות מקום הולך וגדל בתוכנו, מלמדות אותנו להתקרב אל הטבע באחריות ובענווה, מבלי להשתלט עליו ולכבוש אותו. נשים רבות חשות שאכן יש בהן כוחות חיים ייחודיים, ייצריות וטבעיות, והן מזדהות עם הדימוי המקרב אותן לטבע, אל מול מאמצים של נשים אחרות להיכלל בתרבות ולהשפיע עליה. מגמות אלה מנסות לשנות את החלוקה הדיכוטומית שבין טבע לתרבות, בין גוף לנפש, בין חומרי לרוחני, ובעיקר לבטל את ההיררכיה ביניהם ולהקנות ערך שווה לטבע ולתרבות, לגברים ולנשים.